

OLAF

Prosjekt *Levende histories* første vellykkede subjekt var kort – nesten to hoder lavere enn Terje Borghese, laboratorieassistenten som hadde ansvar for import og oppfølging. Subjektet var dertil ikke noe et pent syn; det var noe dyrisk og følgelig frastøtende over ham. Fordi han var så liten, virket han på Borghese mer komisk enn skrekkinngytende, men muskuløs var han, og hårete. Med det tynne håret og de lange armene minnet han om en orangutang; inntrykket ble forsterket av den store bredleppede munnen. Han luktet av svette og støv og noe søtlig, kvalmende. Så snart han materialiserte seg i midten av laboratoriet, begynte han å grynte og brøle og veive med stridsøksen sin. Borghese skjøt ham umiddelbart i høyre lår med bedøvelsespilen, mens to medhjelpere hev nettet over ham.

Formelt het subjektet bare Subjekt 8, men assistenten kalte ham spontant for «Olaf», og resten av forskningsgruppen fulgte etter, for navnet var det eneste riktige. Olaf var riktignok ikke en ekte viking, Borghese visste utmerket godt at *sådannt djur finns inte*, man hadde dessuten nappet

ham ut av en eldre periode enn den såkalte vikingtiden, men de buskete apebrynene og den kraftige kjeven manet for Borghese frem velkjente, nærmest mytiske bilder fra barnebøker og tegneserier. Han merket seg med en viss overraskelse at Olafs blanke isse var bar; han hadde på et eller annet nivå forventet en kraftig hjelm med oksehorn festet på sidene.

Dette var en av mange ulemper ved å arbeide som vitenskapelig assistent ved *Levende historie*. Borghese hadde søkt stillingen på idealistisk grunnlag – det fantes ikke så mange andre slags grunnlag for å søke stillinger der lønnen knapt var til å leve av – og fra første dag hadde idealismen hans blitt utsatt for en lang rekke demoraliserende angrep. Han hadde et realistisk forhold til ordet yrkeshverdag, og ventet seg verken den intellektuelle fjellufta fra et college i Oxford eller den elektriske atmosfæren fra et velfinansiert amerikansk laboratorium, men det var likevel noe med den tunge, støvete og fremfor alt *rutinemessige* stemningen som var nær ved å tappe Borgheses anselige entusiasmereservoar. Hadde ikke denne importen lyktes, måtte han nå innstille seg på syv nye uker med forberedelser og papirarbeid. Kan hende ville han avskrevet det hele og søkt seg til en saksbehandlerjobb på et kontorbygg i naturbetong. Men hornhjelmer eller ikke hornhjelmer – dette var et løft, dette var resultater. Borghese så på de andre assistentene at de var like begeistret som ham, og lurte på om de, som ham, var like delt mellom gleden over å ha et autentisk stykke historie liggende bedøvet på gulvet og forventningen om publiserbare resultater og – på

sikt – en godt besøkt utstilling, med festtaler og oppstemte gratulasjoner.

Svaret kom så snart subjektet var blitt avkledd, spylt, undersøkt, medisineret, påkledd og installert i cellen sin, og stemningen på laboratoriet antok smått euforiske kvaliteter. Det ble skålt i middels dyr musserende vin. Borghese merket for første gang hva det ville si å være med på «vinnerlaget», et uttrykk hans venner og bekjente i det private næringsliv virket fortrolige og komfortable med, men som han selv hadde merket lite til. I det private hadde de motivasjonsseminarer og bedriftssanger og Wii-kvelder, og selv om dette var staffasje, og til dels ganske pinlig, så var det likevel noe som var blitt innbudsjettet og planlagt, noe som var blitt ansett som nødvendig og nyttig av noen som hadde ansvar for å tenke på slikt. Gruppen på TempoLab®, en selvstendig enhet med fem universiteter og to stiftelser inne på eiersiden, hadde holdt på i nærmere tre og et halvt år, og ingen hadde noensinne, så langt Borghese kunne se, stilt spørsmålet om hvordan personalet skulle samles om oppgaven. Svaret på *det* spørsmålet sto skrevet i søknader og årsrapporter som lå dypt begravd i de bevilgende instansenes arkiver, og som sjelden eller aldri ble beskuet av menneskeøyne.

Borghese kjente til de vitenskapelige grunnprinsippene. Også et mislykket eksperiment var et vellykket eksperiment, så lenge det ble grundig dokumentert. Men selv om alle de syv foregående importene hadde resultert i nyttige rådata, var dette noe helt annet – og langt mindre grise. Borghese husket importsubjekt nummer fem, og den

pinen det hadde vært å skrape ham eller henne ned fra veggene, med gru. Det er vanskelig å føle seg som et medlem av vinnerlaget mens man trekker av seg latexhansker dekket med blod og innvoller.

Borghese, som hadde fått nok av tid til å reflektere over utformingen av prosjektet *Levende historie*, hadde utviklet en slags induktiv teori om hvorfor Olaf var den første vellykkede importen. Det var ikke bare fordi rutinene var blitt forbedret. Det var rett og slett det at Olafs biosignatur var usedvanlig tydelig. På skanneren hadde det sett ut som om en isbjørn forsøkte å gjemme seg i en pingvinflokk, eller en elefant blant esler. Det forekom assistenten at man hadde importert en høvding, eller et kongsemne. Olaf hadde livskraft. Dette lovet ikke godt for prosjektets vitenskapelige kvalitet, men det ga ham forhåpninger om at de neste arbeidsdagene ville bli givende.

Ulempen ved det livskraftige subjektet åpenbarte seg imidlertid raskt: Olaf var usedvanlig lite innstilt på å bidra med ytterligere data til eksperimentene. Spesialistene i urnordistikk og diakron lingvistikk fant nokså raskt ut hvilken dialekt han snakket/brølte på, men kommunikasjonsforsøkene førte ikke frem. Naturligvis lot en rekke kvantitative og kvalitative opplysninger seg innhente mens Olaf var bevisstløs, men hovedintensjonen bak prosjektet *Levende historie* hadde tross alt vært å kommunisere på tvers av (mange) generasjoner. Det handlet om å dele erfaringer.

Forskningssjefen ved TempoLab® var ikke det man ville kalle en leder med *hands on*-tilnærming. Borghese tok

derfor mot til seg og banket på kontordøren hans uten å ha gjort en avtale. Ideen han la frem, var ganske enkel: et fremprovosert stockholmsyndrom. Forskningsjefen nikket; han var allerede opptatt med å sikre det lille som kunne sikres av neste års bevilgninger. Borghese ble gjort til Olafs eneste eksterne kontakt, satt til å servere ham mat, som halvparten av gangene ble kastet veggimellom, og til å stille spørsmål, som Olaf uten unntak besvarte med en innstendig oppfordring om å slippe ham løs, så han kunne drepe og voldta alle midlertidig og fast ansatte ved TempoLab®, samt Borghese og Borgheses slekt i syvende ledd.

Det ble en utmattende tid. Kan hende, tenkte Borghese, hadde man brukt for mye tid på å perfektionere de tekniske prosedyrene, og for lite tid på den mellommenneskelige kompetansen. Han lente seg frem mot det uknuselige glasset og aktiverte mikrofonen. For hundrede gang formet han lepper og tunge rundt de fremmede norrøne språklydene, og for hundrede gang krympet han seg i påvente av Olafs atavistiske brøl. Var det virkelig dette han ville bruke sine unge og lovende år på, ikke bare å koke suppe på en spiker, men å drikke det metalliske vannet, dag ut og dag inn? Forskning var i sitt vesen en ensom og langsiktig aktivitet, der halvkvedede avsnitt og dårlig formulerte setninger sakte ble redusert til en enkel og ofte intuitiv maksime, så hvorfor ikke bare nyte maksimene som allerede hadde blitt utformet av andre? Det kan umulig ha vært like tilfredsstillende å skrive *Hamlet* som å se en virkelig god oppsetning av stykket.

Likevel holdt Borghese ut. Han ble oppmerksom på en hard kjerne i sitt indre, en knute av stahet og ambisjon som strammet seg stadig tettere til for hver dag som gikk. Når forskningssjefen en sjelden gang spurte hvordan det gikk, svarte han alltid at det gikk fremover, og han merket en underlig solidaritet med seniorforskerne på instituttet, hvithårede menn som, når de ble bedt om å forklare sitt virke, forklare hvorfor de fortjente offentlige midler og et oppvarmet kontor, stirret stivt fremfor seg og henviste til kunnskapens iboende verdi, til innsikt som ikke kunne måles i kroner og øre. De var gruvarbeidere, tenkte Borghese, de var astronauter og conquistadorer. De så lenger enn andre, fordi synsfeltet var smalere.

Et mønster dannet seg, og ble rutine. Etter som ukene gikk, følte Borghese i mindre grad frykt og sinne mens han satt og betraktet fråden i Olafs munnviker, maten som lå strødd rundt i rommet og – ved en spesielt utrikelig anledning – de brunfargede helleristningene på det uknuselige glasset. I stedet merket han en slags dyp tomhet, som vekselvis minnet om sorg og om sjelefred. Andre subjekter, mer taleføre og mindre rabiante, ble importert, intervjuet, vist frem, filmet, sendt tilbake. Subjekt nummer tretten, en erfaren skald, takket hildringene pent, og forsikret dem om at han ville dikte et mesterverk ut av opplevelsene sine. Opptaket av skalden ble en sensasjon på TempoLabs® formidlingssider på internett, selv om brorparten av de besøkende var overbevist om at det hele var iscenesatt. Olaf brølte videre.

Det hendte at Borghese oppnådde blikkontakt med

vesenet på den andre siden av glasset, sjelden i mer enn noen sekunder av gangen, men lenge nok til at han fornemmet slektskapet dem imellom. Iblant mer enn det, iblant trodde han at han så gjenkjennelse i Olafs ansikt. Men det varte aldri. Forvirringen vendte tilbake, berserkraseriet tok over, og Olaf dro tilbake til en uforståelig verden fylt av blod og død. Situasjonen minnet Borghese om månedene da bestefaren hans lå for døden, knapt lenger til stede i en kropp som minnet om en gammel filledukke. Som med bestefaren følte han vemmelse like sterkt som medynk, i lik monn for seg selv. Det var ikke riktig å rykke noen ut av landet der de hadde vokst opp, kun for å vise dem frem til et blodtørstig publikum, tvinge dem til å fortelle historiene sine, oppgi sine hemmeligheter, snakke på det arkaiske språket sitt, tale med tause kropp. Med brennende idiotiske øyne fulle av drapslyst stirret Olaf mot Borghese, det eneste mennesket som virkelig kjente ham.